

(NE) OČEKIVANI REZULTATI PRIVATIZACIJE

Aleksandar Đorđević

Definicija

- Pojam svojinske transformacije podrazumeva postupak promene vrste vlasništva nad kapitalom privrednih subjekata. U našoj zemlji se pod ovim pojmom najčešće podrazumeva postupak privatizacije.
- U najširem smislu pod privatizacijom podrazumevamo transfer resursa od jednih (najčešće države i “društva”) ka drugim nosiocima vlasništva i upravljanja, pri čemu se od ovih drugih očekuje efikasija upotreba tih resursa.

Razlozi i ciljevi sprovođenja privatizacije

1. Povećanje efikasnosti poslovanja (Društvena i državna preduzeća imaju i “neefikasne” ciljeve kao što su smanjenje nezaposlenosti, socijalni mir, kontrolisane cene i sl. Privatno vlasništvo utiče i na povećanje konkurentne strukture privrede).
2. Otkrivanje postojećih, neiskorišćenih resursa u vidu privatne štednje i/ili stranih investicija.
3. Podrška politici tvrdih budžetskih ograničenja i jačanje finansijske discipline.
4. Izlazak iz monosvojinskog sistema državnog vlasništva i disperzija vlasničkih prava i odgovornosti.

Modeli za sprovođenje privatizacije

1. Model prodaje
2. Vaučerski model
3. Model akcionarstva zaposlenih

Prodajni model

Nove investicije

Nova znanja (tehnička, menadžerska,
marketinška)

Budžetski prihodi

Nesaglasnost radnika i građana sa
predlogom modela

Nedostatak domaće tražnje

Nedostatak tržišta kapitala

Problemi u vezi sa monopolskim položajem
jednog broja velikih državnih preduzeća

Vaučerski + model

Besplatna raspodela akcija je pravedna (svaki građanin polaže pravo na javno vlasništvo)

Podesan za zemlje u kojima ne postoji tržište kapitala

Podstiče formiranje sekundarnog tržišta

Obezbeđuje nabrži način za privatizovanje velikog obima državne imovine

Posredstvom tržišta obezbeđuje se neophodna koncentracija vlasništva

Ostavlja privredu bez očekivanog prihoda od privatizacije

Velika disperzija vlasništva ugrožava efikasnost vlasničke kontrole

Ne obezbeđuje sredstva za restrukturiranje preduzeća

Nema novih investicija

Nema novih znanja

Radničko akcionarstvo

Kompenzacija za izgubljenu sigurnost zaposlenja i neke druge koristi što će usloviti da model ublaži moguće suprotstavljanje zaposlenih procesu privatizacije

Podesan za zemlje u kojima ne postoji tržište kapitala

Podstiče formiranje sekundarnog tržišta

Sukob između internih i spoljnih vlasnika (profit/investiranje vs. plata)

Direktori i državna birokratija bi bili u prilici da ostvare velike dobiti i imovinsku korist

Ne obezbedjuje sredstva za restrukturiranje preduzeća

Nema novih investicija

“Srpski” model

- “Srpski” model predstavlja pokušaj da se iskoriste prednosti sva tri modela uz istovremeno smanjenje negativnih efekata ovih modela.
- Model je predominantno prodajni (prodaje se od 70 – 100% kapitala), zatim
- Radničko-akcionarski (deli se od 0 – 30% kapitala radnicima), ali i
- Vaučerski (građani dobijaju do 15% kapitala određenih društava).

Istorijat privatizacije u Srbiji

- U poslednjih dvadeset godina u Srbiji su doneta tri Zakona o privatizaciji.
- Prvi Zakon o privatizaciji u Srbiji je donet 1991. godine (tzv “Zakon Ante Markovića”).
- Drugi Zakon o privatizaciji je donet 1997. godine (Zakon o radničkom akcionarstvu).
- Aktuelni Zakon o privatizaciji donet je jula 2001. godine (ali je za vreme svog trajanja sa više Uredbi i Dopuna prilagođavan trenutnoj situaciji u Srbiji).

Institucije

Metode privatizacije

- Dva osnovna modela privatizacije su:
Tenderska privatizacija i
Aukcijska privatizacija
- Pored navedenih modela privatizacija se sprovodi i putem tržišta kapitala ali i kroz postupak restrukturiranja u slučajevima prodaje imovine putem licitacije.

Tender

- Metod prodaje kapitala, javnim prikupljanjem ponuda potencijalnih kupaca, u skladu sa utvrđenim uslovima prodaje.
- Kada preduzeće zadovoljava kriterijume u pogledu veličine, strateškog značaja i zainteresovanosti kupaca.
- Predmet prodaje je 70% društvenog ili državnog kapitala, dok je 15% predmet besplatne podele radnicima a 15% je namenjeno podeli građanima.
- Investicije, kontinuitet delatnosti, socijalni program.

Aukcija

- Metod prodaje kapitala, javnim nadmetanjem - aukcijom, u skladu sa utvrđenim pravilima.
- Preduzeća male i srednje veličine.
- Uglavnom evidentirana zainteresovanost domaćih investitora.
- Predmet prodaje je 70% društvenog ili državnog kapitala, dok je 30% predmet besplatne podele radnicima.

Restrukturiranje

- Postupak koji je zamišljen kao organizaciono, funkcionalno i finansijsko restrukturiranje namenjeno najvećim sistemima u Srbiji.
- Nakon sprovođenja postupka restrukturiranja kapital bi se prodavao putem tendera ili aukcije. Nakon restrukturiranja predmet prodaje je 100% društvenog ili državnog kapitala.
- Zaštita preduzeća za vreme trajanja restrukturiranja od prinudnih izvršenja na imovini. Mogućnost podele preduzeća i prodaje imovine u cilju restrukturiranja.
- Prodaja imovine putem licitacije uz obavezu preuzimanja radnika.

Tržište kapitala

- Prodaja manjinskih paketa društvenog ili državnog kapitala.
- Prodaja putem berze.
- Nema posebnih uslova za učešće.
- Nema naknadnih obaveza koji se kontrolišu.

Ciljevi vs. Rezultati

CILJEVI

REZULTATI

Jasna vlasnička struktura
privrede

Veća efikasnost privrede

Veća proizvodnja

Smanjenje nezaposlenosti

Korporativno upravljanje i nove
menadžment tehnike

Jasna budžetska ograničenja
na svim nivoima

Povećanje izvoza

Otvorena tržišna ekonomija

Priliv stranih
investicija/budžetski prihodi

Postupak nije završen ni nakon 8 godina.

Stopa nezaposlenosti se povećala.

Veliki broj raskinutih ugovora

Veliki budžetski izdaci za održavanje
“socijalnog” mira

Finansijski prilivi koji su pokrivali deficit
budžeta

Povećanje izvoza + najveći izvoznici su
upravo privatizovana preduzeća

FAQ

1. Čemu privatizacija?
2. Zašto smo prodali dobra preduzeća?
3. Zašto smo prodavali „sumljivom“ kapitalu?
4. Najčešći razlozi za raskid ugovora
5. Da li je moglo bolje i kako?
6. Šta dalje?

Zaključak

- Privredu Srbije je na početku procesa privatizacije karakterišu zastarela tehnologija, višak radne snage, gubitak bivših tržišta i posledice poslovanja u uslovima sankcija.
- Mali broj preduzeća nalazi adekvatnog strateškog partnera i unapređuje svoje poslovanje. Veliki broj nastavlja da egzistira na tržištu dok se određen broj i gasi.
- Privatizacija je dala (ne)očekivane rezultate i nakon 9 godina sprovođenja još uvek nije okončana.
- Budući modeli će uključivati aktivnu ulogu države, pre svega sa aspekta ulaganja sredstava u revitalizaciju poslovanja i smanjenje broja zaposlenih a zatim i formiranje JV kompanija sa strateškim partnerima.